

LOCUCIONS LLATINES

A priori Abans d'examinar l'assumpte que es tracta.

A posteriori. Després de

Ad calendas graecas Es diu quan se sap que no succeirà mai, perquè a Grècia, al contrari que a Roma, no hi havia calendes.

Ad hoc Adequat especialment per a una finalitat. *Per a això*, literalment.

Ad honore. De manera desinteressada.

Ad infinitum Una cosa que no té final. "La festa es va allargar ad infinitum".

Ad libitum A plaer, a voluntat. S'utilitza, sobretot, en la música, per referir-se a l'estil rítmic lliure.

Adefesio Paraula del castellà. Ad Ephesios, *pertanyent als efesis*. Els efesis eren un poble de l'antiguitat, tan ostentosos que queien en el ridícul i l'extravagància. Sant Pau els va escriure una epístola.

Accèssit Segon premi o recompensa inferior al premi. Literalment significa *s'ha acostat*.

Àlies Sobrenom o malnom. *Un altre nom*, literalment.

Alma màter *Mare que alimenta*, en llatí. S'utilitza especialment en l'àmbit de la universitat, per ser l'entitat que alimenta el coneixement, però també per referir-se al líder d'un grup.

Alter Ego. Un altre jo. Expressar que una altra persona és d'absoluta confiança i pot substituir-nos

Annus horribilis Any en què gairebé tot surt malament. S'utilitza en contraposició a l'annus mirabilis (de les meravelles).

Auditorium Auditori, *lloc per sentir*.

Aula magna Sala principal de les universitats on normalment es lliuren els diplomes.

Beatus Ille. Feliç qui

Bis Quan el públic entre aplaudiments demana un bis, que l'artista o artistes tornin a l'escenari, està dient *dues vegades* en llatí.

Campus Encara que literalment signifiqui *terreny pla*, i d'allà provingui, per exemple, el *camp*, s'utilitza sobretot per a zones universitàries.

Carpe diem *Aprofita el dia d'avui*, és el lema principal d'aquells que gaudeixen del moment.

Casus belli Quan sorgeix un pretext per declarar la guerra, es diu que l'acte que ha encès l'espurna ha estat casus belli. En el cas de la Primera Guerra Mundial va ser l'assassinat de l'arxiduc Francesc Ferran d'Àustria a Sarajevo.

Coitus interruptus Així s'anomena el poc aconsellable mètode anticonceptiu d'interrompre el coit just abans de l'ejaculació.

Còrpore insepulto És un funeral *amb el cos sense sepultar*, amb el cos present.

Corpus Tot i que originalment signifiqui *cos*, s'utilitza entre altres coses per esmentar el conjunt d'obres d'un autor.

Cum laude. És la qualificació màxima en els exàmens, qualificació *amb lloança*.

Currículum vitae És la *carrera de la vida*, actualment el resum de la carrera universitària i laboral.

De facto. De fet.

Delírium trèmens. Aquesta locució lligada al consum d'alcohol o altres drogues significa *deliri tremolós*.

Desideràtum. És el desig més gran que es té.

Dúplex. Significa allò que és, *dos elements*.

Ecce homo. Quan algú diu d'un altre que ve fet un ecce homo, és que ve amb molt mala cara. En llatí significa *vet aquí l'home*, i és el que va dir Ponç Pilat quan va veure Jesús ensangonat i desfigurat després de les fuetades.

Ego Qui té molt ego és un egoista, perquè *ego* significa *jo* en llatí. D'aquí també àlter ego, *l'altre jo*.

Esnob. Aquest llatíisme rebut de l'anglès, que defineix la forma catalanitzada es persones que imiten altres de refereix a una sortida de to. més classe social, té l'origen en la locució sine nobilitate, *sense noblesa*.

Etcètera. D'*etcetera* que ve a dir *i les altres coses*, potser més utilitzat en la forma abreujada etc.

Errata. Errors, equivocacions

Ex abrupte. De sobte, de manera brusca. Encara que exabrupte provingui d'aquesta locució, no significa el mateix.

Ex aequo. En igualtat de mèrits

Ex cathedra Literalment *des de la càtedra* o també es pot traduir *des de la cadira*. S'utilitza quan el Papa defineix veritats pertanyents a la fe, encara que també es diu col·loquialment quan algú parla en to magistral.

Ex libris. Entre els llibres. Etiqueta o gravat estampat al revés de la tapa d'un llibre, on consta el nom del propietari o el de la biblioteca a la qual pertany el llibre.

Extra. Quan un fa un esforç extra, o una hora extra, està fent, literalment, un *a més*.

Extramurs. Fora de les muralles

Extra omnes. Famosa frase que es repeteix cada inici de conclave per elegir el nou Papa. *Tots fora*, diu el mestre de cerimònies perquè els cardenals es quedin sols a la Capella Sixtina.

Exvoto. Procedent d'un vot, d'una promesa. Objecte religiós

Fac simile / facsímil. Fer una còpia exacta.

Fortuna mutabilis. La sort canvia o varia

Fugit irreparabile tempus. El temps s'escapa irremeiablement

Grosso modo. *De manera basta*, literalment; aproximadament, en sentit figurat. Mai *a grosso modo*, sinó *grosso modo*. Indicar que es considera alguna cosa en el seu conjunt, sense detallar

Honoris causa. Títol que ofereix una universitat a una personalitat. El doctor honoris causa és, en essència, doctor *a causa d'honor*.

Ídem. Quan es diu que alguna cosa és ídem d'ídem, és que és una cosa idèntica o més del mateix.

In albis. Quina mala estona quan en un examen ens vam quedar in albis, *en blanc*.

In crescendo. Quan la tensió va in crescendo, *en augment*, hi sol haver perill que esclati el conflicte.

In extremis. En solucionar algun problema in extremis, el solucionem *en l'últim moment*.

In flagranti. S'ha popularitzat com *infraganti*, però originalment és amb l'ela, perquè prové del verb llatí *flagrar* que significa cremar. Defineix el moment en què es produeix un delicte.

In memoriam. Molt freqüent per recordar els morts. *En memòria de*.

In mente. En la ment, en el pensament

Interim. Mentrestant

In vitro. La fecundació in vitro, *dins del vidre*.

INRI. I per a més inri, va aparèixer la teva mare a la festa. És a dir, que va aparèixer per a més escarni. És una expressió bíblica, ja que són les inicials que li van posar a Jesucrist en la creu per burlar-se d'ell. *Iesus Nazareus Rex Iudeorum, Jesús natzarè, rei dels jueus*.

In secula seculorum. Es diu quan alguna cosa s'allarga molt. És la coneguda frase bíblica *pels segles dels segles*.

In situ. Si algú us explica que va veure l'accident in situ, és que ho va veure *al lloc*.

Ipsa facto. Encara que erròniament s'utilitza com a sinònim de ràpid, es tradueix com *en el fet mateix*.

Júnior. *El més jove*, antònim de sènior, *ancià*.

Lapsus. En pot haver de molts tipus, però tots són errors. *Relliscades*, literalment.

Lapsus calami. Error de ploma. Assenyala que s'ha comès un error involuntari en escriure

Lapsus linguae. Error de llengua. Expressa que s'ha comès un error involuntari en parlar

Magister dixit. El mestre ha dit. S'usa per a replicar a qui presumeix de tenir sempre la raó

Mapamundi. El mapa del món.

Manu militari. *Amb mà militar*, és a dir, quan es governa per les armes.

Mare màgnum. Multitud de coses o persones. Expressar confusió i desordre

Mare Nostrum. Mar nostre, el mar dels romans era el mediterrani

Mea culpa. A molts els costa de pronunciar-lo amb sinceritat, *per culpa meva*.

Memento mori. És una frase que prové d'un costum romà. Quan l'emperador desfilava en motiu d'una victòria, un servent li repetia això a l'orella, per recordar-li que era humà i no déu: "Recorda que moriràs".

Modus operandi. És la *manera d'actuar* d'algú, habitualment d'un grup de delinqüents que planeja un cop.

Motu próprio. I no propi. *Per moviment propi*, originalment s'utilitzava per a les butlles que expedia el Papa de Roma per iniciativa pròpia.

Nasciturus. Terme jurídic que surt a primera línia de debat quan es parla de l'avortament. *Aquell que està a punt de néixer.*

Nounat. Nounat. Literalment.

Nulla dies sine linea. Cap dia sense una línia. Expressa la importància de la pràctica diària en l'aprenentatge.

Òpera prima. La *primera obra* d'un autor.

Ora et labora. *Resa i treballa*, el lema dels benedictins.

Placebo. Medicament vàlid per a tranquil·litzar més que curar

Panem i circenses. Pa i circ. El que donaven els emperadors romans al poble per guanyar-se el seu favor

Peccata minuta. Petits errors. Assenyalar que es tracta d'un errors o falta de poca gravetat

Per càpita. La renda per càpita és la renda *per cap*, per cada individu.

Per se. Per si mateix.

Per saecula saeculorum. Pels segles dels segles

Persona non grata. Persona indesitjable

Post mòrtem. La medicina forense s'encarrega dels estudis *després de la mort*.

Plus ultra. Lema de l'escut d'Espanya instaurat per Carles V que feia referència als territoris descoberts *més enllà* de l'oceà Atlàntic.

Quid. El quid de la qüestió és l'essència de la qüestió. *Quina cosa*, literalment.

Quid pro quo. S'utilitza com a sinònim de la reciprocitat, *una cosa substituïda per una altra cosa*. "Quid pro quo, detectiu Starling, jo li explico coses, vostè m'explica coses". Hannibal Lecter en "*El silenci dels anyells*".

Rara avis. Encara que signifiqui *au estranya* s'esmenta per definir persones singulars.

Rictus. Ganyota de la boca

RIP. És la paraula més comuna en els epitafis, forma antiga del QEPD. Aquestes sigles vénen de *requiescat in pacem, que descansi en pau*.

Rigor mortis. Rigidesa cadavèrica

Sapere aude. Un consell tan antic com imprescindible, *atreveix-te a saber*.

Sine die. De vegades les reunions es posposen sine die, *sense dia* o sense data concreta.

Sine qua non. Per volar a certs països portar passaport és condició sine qua non. És a dir, condició *sense la qual no*.

SPA. L'spa també el van inventar els romans. Segons alguns, significa *salutem per aquam*, *salut per l'aigua*.

Statu quo. Mai estatus quo. Literalment, *l'estat del moment actual*.

Strictu sensu. Sinònim de literalment, *en el sentit estricte*.

Sui gèneris. Si parlem d'una persona sui gèneris, ho fem d'algú amb una personalitat peculiar, *del seu propi gènere*.

Superàvit. Últimament, en l'àmbit econòmic, estem poc acostumats a aquesta paraula, que significa *excés*. Ens sona molt més la també llatina *dèficit*, que com bé sabem, vol dir *falta o escassetat*.

Summum. El grau més alt al qual arriba una cosa

Sursum corda. No es tracta d'una persona sinó una locució llatina que deia el capellà a missa, quan aquesta es cantava en llatí. Significa *eleva els cors*, i en aquell moment els feligresos es posaven dempeus. D'allà l'expressió "A mi no m'aixeca ni el sursum corda".

Tot quisqui. En castellà, s'hauria de dir "*todo*" *quisque* o "*todo quisqui*". En llatí *quisque* vol dir cadascun.

Tiquismiquis. Aquesta paraula del castellà és una derivació del llatí col·loquial *tichi michi per a tu, per a mi*, que es refereix a persones escrupoloses o que posen objeccions a qualsevol cosa.

Ubi sunt?. On són?

Ultimatum. Últim avís

Vademècum. Llibre fàcil d'utilitzar per a la consulta de dades importants

Vade retro. Tornar enrere, retrocedeix

Versus. En realitat significa *cap a*. Els anglesos li van donar un nou significat, *contra*, i així es fa servir sovint.

Vis còmica. Força còmica, capacitat per fer riure.

Via crucis. Recorregut penós o aflicció continuada

Vox populi. Quan una informació és vox populi, *veu del poble*, és que és en boca de tots.